

KYJOV

MĚSTO HISTORICKÉ I MODERNÍ

Kaple sv. Rocha

Jihovýchodně od dnešního okraje města při cestě na Vlkoš stojí kaple sv. Rocha, kterou nechal v roce 1716 postavit městský magistrát jako poděkování za to, že město bylo ochráněno od moru. Nad vchodem je latinský chronogram, který v překladu zní: „Poutníku, popatři, pod touto ochranou uchránilo se od moru.“

Městský park

Městský park je největší zelená plocha ve městě. Dnes cyklistická stezka, původně mlýnský náhon, dělí kyjovský park na starý a nový. Starý park na pravé straně náhonu (voda tekla směrem z Nětčic do Kyjova) byl založen v letech 1872-73 na ploše se zbytkem lužního lesa. Pozemky pro nový park zakoupil v roce 1899 Václav Paterna a v roce 1924 dochází k rozšíření parku. V roce 1953 byla v parku vybudována vodní nádrž, původně jako zásobárna vody pro hasiče, ale už v roce 1961 na hladině kvetou lekníny, ve vodě plavou barevné rybičky a nádrž zdobí vodotrysky. Jak začalo zařízení nádrže chátrat, zmizely nejdříve rybičky a lekníny, pak vodotrysky, pak voda a v roce 1999 nakonec i nádrž. Na jejím místě je od roku 2000 nové dětské hřiště.

Městský stadion a aquapark

Areál městského stadionu se začal budovat již v roce 1947 a modernizace tohoto areálu dosud probíhá. Jsou zde nově vybudovaná sportoviště: víceučelové hřiště s umělým trávníkem, hokejbalové hřiště, atletická dráha, fotbalové hřiště, hřiště pro seniory, workoutové hřiště, basketbalová hala s nově vybudovaným zázemím včetně ubytovny a tribuna. Naproti stadionu se nachází nový moderní aquapark. Původní letní koupaliště se začalo budovat v roce 1958 a bylo otevřeno až v roce 1964, neboť se práce na něm poněkud protáhly. Během doby svého provozu prošlo letní koupaliště mnohými úpravami. Po kompletní rekonstrukci se otevřelo veřejnosti v roce 2022. Na podzim roku 2023 zahájil provoz nový moderní aquapark s vnitřním plaveckým bazénem, vodními atrakcemi a wellness.

Jihomoravský kraj

Vydalo město Kyjov s finanční podporou Jihomoravského kraje v r. 2023.

psal etnografické články a monografie, přednášel o moravské lidové kultuře. Stýkal se s předními osobnostmi vědeckého a společenského života, do okruhu jeho přátel patřili Alois Jirásek, Adolf Heyduk, Jaroslav Vrchlický, Antonín Dvořák, Leoš Janáček, František Bartoš a Joža Uprka. Nedávno škola oslavila 120. výročí založení a za tu dobu na ní absolvovalo přes 7 000 studentů a vystřídal se tu 17 ředitelů. V současnosti má gymnázium necelých 600 studentů a převládá zde osmiletý studijní cyklus. Nedávno zde byla založena také univerzita třetího věku, zaštiťovaná brněnskou Mendlovou univerzitou. V roce 2012 bylo gymnázium sloučeno se Střední zdravotnickou školou. Na štítu budovy najdete 3 pamětní desky: První je pamětní deska Josefa Klvani. Druhá pamětní deska patří Oldřichu Pechalovi, což byl jeden ze studentů gymnázia a velitel československé zahraniční armády, byl zatčen, mučen a odsouzen k smrti. Byl popraven 22. 9. 1942 oběšením v koncentračním táboře Mauthausen. Zeměli i jeho rodiče, sourozenci a příbuzní. V souvislosti s jeho případem přišlo na Kyjovsku o život dalších téměř dvacet osob. Třetí pamětní deska je věnována bojovníkovi proti nacismu a českému letci ve službách RAF Vladimíru Nedvědovi, který v roce 1936 zde složil maturitní zkoušku.

Budova bývalé zdravotnické školy

Budova byla postavena na konci 19. století a sídlila zde dívčí škola. Stavbu provedl kyjovský stavitel Gustav Sonevend a náklady na ni se vyšplhaly až na 48 tisíc zlatých. V letech 1928-1949 zde sídlila tzv. Odborná škola pro ženská povolání, kde mezi předměty nechybělo vyšívání, vaření, ruční práce nebo šití prádla. Od roku 1949 do roku 2016 zde sídlila zdravotnická škola.

ZUŠ Kyjov (bývalý chudobinec)

Budova byla postavena v letech 1728-1739, v době pozdního baroka. Tuto budovu nechal vystavět tehdy bohatý kyjovský měšťan Dominik Jurovský a sloužila jako domov chudým občanům města. Svému účelu však sloužila pouze do roku 1945 (odstraněna nezaměstnanost, tzn. skonování s chudobou občanů). Nad vchodem můžete vidět latinský nápis, který v překladu znamená „Co učiníte jednomu z těchto chudých, učiníte mně.“ Nyní stavba slouží jako sídlo základní umělecké školy a prodejny hudebních nástrojů.

původní stavby na podlaze nynější kaple. V současné době je veřejnosti nepřístupná. Kolem kaple se rozprostíral hřbitov (31. 12. 1949 uzavřen), ze kterého se po přestěhování hrobů na nový hřbitov při cestě do Kostelce (začalo se zde pohřbívat od 1. 1. 1950) zachovalo pouze několik hrobů s pomníky významných kyjovských rodin.

Kaple sv. Josefa Kalasanského

Na Komenského ulici se nachází novorománská budova kaple sv. Josefa Kalasanského, vystavěná v letech 1864-1868 stavitelem Josefem Bergerem. Vyrostla na místě bývalé kaple sv. Jana Nepomuckého, která byla součástí piaristické rezidence. Tato kaple byla vystavěna zároveň s vedlejší budovou gymnázia a je nejmladší z kyjovských sakrálních staveb. Byla postavena jako klášterní a studentská kaple (odtud název gymnazijní kaple). Vnitřní výzdoba má vztah k mládeži – např. Josef Kalasanský jako učitel a vychovatel nebo Kristus odpouštějící mladému hříšníkovi jeho hříchy. Keramická mozaika nad vstupem je od Jana Köhlera. V současnosti se zde konají bohoslužby římskokatolické církve a stejně jako kostel Nanebevzetí Panny Marie se občas mění na koncertní síň.

Budova gymnázia

Jednou z velmi významných budov v Kyjově je Klvaňovo gymnázium. Budova gymnázia, jak ji známe dnes, vznikala vlastně naněkolikrát. Nejdříve piaristé, kteří přišli do Kyjova v roce 1760, vybudovali v letech 1764-1771 rezidenci, v letech 1864-1868 se budova přestavovala a přistavovala a současně se vystavěla kaple sv. Josefa Kalasanského. V letech 1898-1899 postavil dnešní budovu gymnázia kyjovský stavitel Gustav Sonevend. Vznikla podle projektu brněnského architekta Josefa Karáska a 24. září 1899 se uskutečnilo slavnostní svěcení budovy. Budova byla vystavěna pro nově vzniklé české gymnázium, na kterém se začalo vyučovat ve šk. roce 1898/99. Jeho prvním ředitelem se stal Josef Klvaňa (uznávaný národopisec a přírodovědec). Josef Klvaňa byl všestranně vzdělaný člověk, mluvil německy, francouzsky a anglicky, ovládal klasickou latinu a řečtinu. Publikoval přírodovědné články v odborných časopisech,

na zámečkem určen jako farní. Původní klášterní kostel kapucínů byl jednodlný kostel s klenutou barokní klenbou. Roku 1734 k němu byla z jižní strany přistavena boční loď. Nad portálem je umístěna kartuš se znakem Jana Adama z Lichtenštejna – ten se darem 30 000 zlatých zasloužil o dostavbu kostela. Nad ní ve sgrafitovém rámu je Madona s dítětem od výtvarníka Jana Köhlera (z roku 1911). Kostel osvětluje 12 oken z roku 1915. Pod kostelem je kapucínská hrobka se 40 rakvemi, kvůli nimž byla podlaha kostela značně zvednuta.

Renesanční zámek – Vlastivědné muzeum

Zámek se nachází v historicky nejstarší části města, v dnešní Pačákovo ulici, a jedná se o nejstarší dochovanou stavbu ve městě. Byla postavena tehdejším majitelem Kyjova Janem Kunou z Kunštátu v 1. polovině 16. století jako panské sídlo. Po r. 1548, kdy se Kyjov stal městem královským, připadla městu a během staletí sloužila mnoha různým účelům: jako např. fara, kasárna, nemocnice, škola, ale i obecní byty. V r. 1911 byla stavba celkově zrekonstruována a sgrafity je vyzdobil akademický malíř Jano Köhler, letopočty na fasádě připomínají nejdůležitější data z dějin Kyjova a Köhler zde zachytil i vlastní podobu. Jako muzeum slouží zámek od roku 1928 a najdete zde stálou expozici archeologickou, etnografickou a také expozici Příroda Kyjovska. Mimo to jsou zde příležitostně výstavy během celého roku.

Kaple sv. Josefa a starý hřbitov

Na místě nynější kaple sv. Josefa původně stával románský farní kostel sv. Martina, jehož pravděpodobná podoba je vyobrazena na vedutě Kyjova z r. 1715. Roku 1638 vyhořel, byl přestavěn a jako farní kostel sloužil do roku 1784, kdy byl odsvěcen a přeměněn na vojenské skladiště. Roku 1807 opět vyhořel a na jeho troskách byla v letech 1831-1832 vystavěna nynější kaple sv. Josefa, Pěstouna Páně. Ze starého kostela se dochovala pouze věž se zvonící. Uvnitř nalezneme jen zbytky výzdoby: oltář ze zrušené kaple sv. Dominika z nynější základní umělecké školy, obraz Panny Marie a několik dřevorezéb znázorňujících svaté. Zajímavostí je také vyznačení

Radnice

Radnice je nejvýznamnější kyjovskou památkou, postavena byla v letech 1561-62 italskými staviteli. Stavba je široká 22 m a dosahuje výšky 39 m. Byla vybudována v čele západní fronty náměstí jako jednopatrová stavba s vysokou atikou, nárožním arkýřem a představenou věží. Po opravě v roce 1721 byla věž završena vysokou bání, nahrazenou roku 1876 novorenesanční helmicí. Hodiny na radniční věž instaloval v roce 1903 místní hodinář Fr. Gonic, v roce 1930 je nahradily hodiny nové. V hlavním portálu kyjovské radnice je umístěn vzorový exemplář českého lokte, který sloužil k porovnání poctivosti měřidel na přilehlém tržišti. Kamenný latinský nápis nad vchodem radnice říká: „Tato radnice začala se budovati roku 1561 a byla dobudována 1562 za primátora Václava Bzeneckého staršího. Bohu, jenž pomocí svou nám umožnil skončit práci, za jeho přispění vzdána buď chvála a čest.“ Během staletí prošla mnoha úpravami jak interiérovými, tak exteriérovými a v poslední době především opravou sgrafit. Radnici několikrát postihly požáry a poničily vichřice. Dnes je radnice sídlem městského úřadu, mimo jiné zde najdete pracovnu starosty města, v moderní přístavbě dvorního traktu pak Radniční galerii, v níž vystavují nejen profesionální a amatérští výtvarníci, ale také školy a různá sdružení či spolky.

Mariánský sloup

Mariánský sloup byl postaven koncem 20. let 17. století z podnětu kardinála Františka z Dietrichštejna jako poděkování městu za věrnost, kterou zachovalo město císaři Ferdinandovi II. v době stavovského povstání. Na iónském sloupu zde stojí raně barokní socha sv. Immaculaty (Panna Maria Neposkrvněná).

Kostel Nanebevzetí Panny Marie

Trvalo téměř sto let, než byl v Kyjově na náměstí postaven a vysvěcen kostel Nanebevzetí Panny Marie. Roku 1626 daroval kardinál pozemek městu ke stavbě kostela ke cti P. Marie a Cyrila a Metoděje. Základní kámen ke kostelu byl položen 15. května 1713, dokončen byl 3. dubna 1720, vysvěcen 17. října 1723 a v roce 1784 byl po zavření kostela

SOUČASNOST

Kyjov má v současné době necelých 12 000 obyvatel a je přirozeným správním a společenským centrem pro dalších 42 okolních obcí. Nachází se 40 km jihovýchodně od Brna a 18 km severně od Hodonína. Městem protéká nevelká říčka Kyjovka (zvaná též Stupava). Nejblíží okolí Kyjova má ráz odlesněné pahorkatiny s poli, sady a vinicemi. Jen několik kilometrů západně a severně od města se však zdvíhají výrazně vyšší, zalesněné vrcholky Věteřovské vrchoviny, Ždánického lesa a Chřibů. Kyjov má čtyři místní části – historický Kyjov a tři bývalé samostatné obce, které se ve 20. století postupně k městu připojily (Bohuslavice, Boršov a Nětčice).

Sídli zde jak instituce státní správy a samosprávy, tak také finanční, církevní a sociální instituce a kulturní, vzdělávací a sportovní zařízení. Najdete zde např. Finanční úřad, Katastrální úřad, Stavební úřad, Dům kultury, kino, muzeum, knihovnu, Dům dětí a mládeže, Dům s pečovatelskou službou, Centrum sociálních služeb pro seniory a mnoho dalších. Kyjov je také sídlem školských institucí. Sportovní využití poskytuje Městský stadion, koupaliště, sokolovna, tenisové kurty, basketbalová hala, kuželna, ale i tělocvičny a venkovní hřiště téměř u všech školních budov.

Není zde nouze ani o zelené plochy a parky. Největší zelenou plochou ve městě je Městský park, který je rozdělen cyklostezkou na starou a novou část parku.

Bohatou nabídku kulturních akcí mohou Kyjovu závidět i mnohem větší a významnější města. Veškeré folklorní dění v této oblasti má staletou historii a tradice jsou zde dodnes předávány z generace na generaci v živé a autentické podobě, ať už se jedná o překrásné kroje, lidové písničky či zvykoslovné obřady. Během roku se zde koná řada kulturních akcí, např. Mezinárodní hudební festival 13 moravských měst Concentus Moraviae, Žalmanův folklorý Kyjov, Kyjovské letní slavnosti, Kyjovský divadelní podzim a mnoho dalších. Z tradičních folklorních akcí se zde udržují např. Martinský hody, Stavění a kácení máje nebo Fašaňk (masopust). Nejznámější akcí, která se zde koná, je Slováký rok, jehož historie sahá až do roku 1921. Nejvýznamnější národopisná slavnost regionu se od roku 1971 pořádá v pravidelných čtyřletých intervalech. Pokaždé přivádí do Kyjova tisíce příznivců národopisu z celé České republiky i ze zahraničí. Čtyři srpnové dny patří Kyjov lidovým tradicím, zvykům a písním. Akce se účastní desítky národopisných souborů a muzik z Kyjova i širokého okolí.

V Kyjově je rozvinut také průmysl a jiná další odvětví, převážně pak menší továrny či provozovny. Největším zaměstnavatelem v okrese je Nemocnice Kyjov, mezi další významné podniky patří sklárny Vetropack Moravia Glass, Šroubárna Kyjov a další. Sklářství je zde rozšířeno již od poloviny 19. století. Dříve se zde také těžil lignit (hnědé uhlí), který znamenal rozvoj těžebního průmyslu na Kyjovsku, a jeho pozůstatky jsou v krajině patrné dodnes. Těžba lignitu byla u Kyjova zahájena v roce 1844 starohrabětem Hugem Salm-Reifferscheidtem. Další surovina – ropa – se těží na Kyjovsku dodnes.

HISTORIE

I když první písemná zpráva o Kyjově pochází z r. 1126, území, kde se město v současné době rozkládá, bylo osídleno již v pravěku. Svědčí o tom archeologické nálezy z paleolitu, neolitu, eneolitu, doby bronzové i železné, z období římského i z doby stěhování národů, doloženo je i osídlení slovanské.

Od r. 1126 do 1539 patřil Kyjov klášteu Hradisko u Olomouce. Dostalo se mu ho darem od úředního olomouckého knížete Václava a jediným důvodem jistě nebyla spása duše Václavova strýce, jak se praví v darovacích listině, ale i přání mnichů získat lokalitu, kde by se dalo pěstovat víno, jehož vlastní produkce by jim pokryla jejich vlastní spotřebu. Víno se totiž používalo nejen k liturgickým účelům, ale bylo běžným nápojem a užívalo se také jako lék.

Ve 12. stol. se o rozvoj Kyjova nejvíce zasloužil opat Michal, který stál v čele hradištského kláštea. Nechal v Kyjově vystavět kamenný románský kostel, který byl zasvěcen sv. Martinovi, ochránci trhů a vznikajících měst. Premonstráti, kteří vlastnili klášter po benediktýnech, založili nové tržiště (to původní se nacházelo pravděpodobně v blízkosti kostela), jehož plocha i tvar se zachovaly v podobě kyjovského náměstí. Od r. 1201 je Kyjov již nazýván městečkem. V r. 1284 dává král Václav II. souhlas k jeho opevnění. Palisádou, valem a vodním příkopem bylo ohrazeno náměstí a přilehlé ulice. Protože Kyjov nepatřil zrovna k největším a nejbohatším městům, nemohl si nikdy dovolit výstavbu kamenného opevnění.

Ve 14. stol. se klášter dostává do finančních potíží, a proto je Kyjov poprvé zastaven. Premonstráti Kyjov pronajímali buď na doživotí, nebo na přesně stanovenou dobu. Během dvou století se vystříдалo na Kyjově několik zástavních pánů. V 15. století zde sídlí několik generací nižší šlechty. Počátkem 16. století je už Kyjov střediskem kraje. Roku 1515 uděluje Vladislav II. Jagellonský Kyjovu právo pečeti červeným voskem a v privilegiu, vydaném k této příležitosti, je již Kyjov nazýván městem.

V r. 1539 klášter město prodal i se vsí Bukovany. Novým majitelem se stal moravský zemský hejtman Jan Kuna z Kunštátu. Po jeho smrti připadl Kyjov jeho synům, ale ti jej nejdříve zastavili a nakonec prodali Janu Kropáčovi z Nevědomí na Litenčicích. Protože však byl Kropáč vyhlášený svou hrabivostí a hrubým zacházením s poddanými, vytvořila se ve městě proti němu opozice, vedená Václavem starším Bzeneckým. Ten také stál v čele deputace kyjovských měšťanů, kteří se vydali ke králi Ferdinandu I., aby si na něm vyžádali ochranu před Kropáčem. Dne 11. května 1548 podali Kyjovští králi žádost, aby je přijal za poddané své komory s tím, že kyjovští obyvatelé sami vrátí Kropáčovi sumu, kterou za Kyjov zaplatil. Tak se také stalo a 18. srpna 1548 se jim listinou dostalo královského slibu, že Kyjov nebude nikdy zastaven, ani prodán. Město mělo z nového postavení značné výhody. Bylo opraveno, postaveny tři městské brány a renesanční radnice. V r. 1577 koupilo město vesnici Vřesovice, v r. 1666 velkostatek a ves Kelčany.

V roce 1710 přišli do Kyjova první kapucíni. Jejich zásluhou a díky odkazu Jana Adama z Lichtenštejna byl v letech 1713–1720 vystavěn na náměstí nový kostel, v r. 1723 vysvěcen a zasvěcen Nanebevzetí Panny Marie a dvěma moravským patronům Cyril a Metoději.

Po předchozím souhlasu Marie Terezie byli do Kyjova v r. 1760 uvedeni piaristé, kteří zde založili nižší latinské gymnázium, na němž se vyučovalo základům latiny, aritmetiky a ostatních věd. Při školské reformě v letech 1774–1775 bylo gymnázium zrušeno a nahrazeno školou hlavní s německým vyučovacím jazykem. Obnova gymnázia se Kyjov dočkal až v 19. stol., kdy byla ve školním roce 1868/69 otevřena první třída nižšího německého gymnázia, které bylo v roce 1897 zrušeno a od školního roku 1898/99 začalo fungovat české obecní nižší gymnázium, jehož pokračovatelem je současné Kvlaňovo gymnázium.

Josefínská doba se svými správními a náboženskými reformami zasáhla také do dějin Kyjova. Roku 1784 byl zrušen kapucínský klášter a kapucíni museli

z města odejít. Josefínská tolerance také přispěla ke zvýšení počtu židovských obyvatel ve městě, které ovládlo hlavně obchod a průmysl. Kyjova se dotkly i správní reformy. Místo dosavadní městské rady byl zřízen magistrát v čele s purkmistrem.

V letech 1784–1848 se díky dobré hospodářské situaci Kyjov územně rozrůstal – přibýly nové ulice, změnil se k lepšímu vzhled domů. V r. 1844 tu otevřel kníže Hugo Salm-Reiferscheidt hnědouhelné doly. Hospodářský rozvoj města pokračoval i po roce 1850, kdy se Kyjov stal sídlem okresního hejtmanství a soudního okresu. V r. 1858 založil opět kníže Salm-Reiferscheidt v Kyjově sklárnu. Ta v r. 1878 po velkém požáru zanikla, ale v r. 1883 postavila novou sklárnu firma Samuel Reich a spol. Zpočátku se zde vyrábělo tabulové sklo, postupně se přešlo na sklo obalové. To se zde vyrábí dodnes.

Podobně jako většina moravských měst měl i Kyjov ve 2. pol. 19. stol. německé obecní zastupitelstvo, i když Němci byli ve městě v menšině. K německé národnosti se hlásili také Židé, kterým patřila převážná část kyjovských obchodů a živností. Protiváhou německých spolků, peněžních ústavů, obchodů a škol se staly české spolky. 8. prosince 1864 byl založen Čtenářský spolek, jehož hlavním úkolem bylo sdružovat českou společnost a pěstovat češtinu jako národní jazyk. Na podzim roku 1871 zahájil svoji činnost další český spolek – tělocvičná jednota Sokol. Vedle své tělocvičné činnosti podporoval Sokol také kulturní dění ve městě pořádáním přednášek, divadelních ochotnických představení, peslů a tanečních zábav. Zejména po hospodářské stránce se oporou českého žilvu stala Občanská záložna, která začala fungovat v únoru 1874. Významným datem pro počestění obecní správy byl r. 1896. V tomto roce zvítězila po dlouhých volebních bojích česká kandidátka a bylo zvoleno první české obecní zastupitelstvo, v jehož čele stanul starosta JUDr. Josef Galusek.

Prvním a významným počinem tohoto zastupitelstva bylo vybudování českého školství. V roce 1897 se začalo vyučovat na české obecně škole chlapecké a dívčí. Ve školním roce 1898/99 zahájilo vyučování české gymnázium, které v roce 1899 získalo novou budovu, postavenou kyjovským stavitelem Gustavem Sonevendem za značného finančního příspěví Občanské záložny. Prvním ředitelem českého gymnázia se stal Josef Kvaňa, významná osobnost naší přírodovědy a národopisu. Otevření dalších českých škol následovalo: r. 1898 dívčí měšťanská škola, 1900 živnostenská škola pokračovací, 1905 pokračovací škola kupecká, 1907 zimní škola hospodářská a r. 1909 měšťanská škola chlapecká.

Do dějin města se na konci 19. století zapsala i událost, místním známá jako „aféra hier“. Událost bezprostředně souvisela s tendencí o počestění Kyjova. V roce 1899 se ve městě konalo kontrolní shromáždění záložníků, při němž se někteří z nich místo německého „hier“ hlásili českým „zde“. Vojenští velitelé hodnotili tuto opovázlivost jako spiknutí proti vojenské moci a provinilci byli odsouzeni a uvězněni. Kyjov se neblaze vapsal do paměti c. a k. úředníků také další událostí. V roce 1913 zde proběhly velkolepé oslavy vítězství Srbů nad Turky v balkánské válce. Na počest vítězství byla v dnešní Palackého ulici vysázena lipová alej. Kyjov si však vysloužil přezdívku „Malé Srbsko“, která mu do budoucna vtiskla cejch rebelantského města.

V r. 1914 vypukla 1. sv. válka a mobilizace se nevyhnuli ani kyjovští muži. Mnozí z nich během války zběhli od svých jednotek a vstupovali do legií ve Francii, Itálii i Rusku, někteří se z války už nevrátili. I pro město samotné bylo toto období velmi těžké. Kromě nedostatku základních životních potřeb sužovaly město tisíce haličských uprchlíků, kteří zde zůstali až do konce války. Ani rakouské úřady nezapomněly na rebelantské město a Kyjov byl vystaven ostré

perzekuci. Jako první na pozornost úřadů doplatil úředník okresního hejtmanství Otakar Pancner, kterého udali němečtí „spoluobčané“, že v jednom z hostinců nabádal odvedence, aby nestříleli na Rusy. Byl zatčen a odvezen do Vídně. Po tomto incidentu se národnostní poměry ve městě značně přiostrily. K zatýkání došlo také v řadách studentů gymnázia. Ve vězení se ocitli studenti: Vladislav Navrátil (udali ho němečtí spolužáci, že provolával ve třídě slávu Srbsku a rukujícími vojákům rozdával slovanské trikolóry) a Vincenc Měsíček (byl zatčen za výrok „Nieder mit Österreich!“). Poslední kapkou v poháru trpělivosti rakouských úřadů vůči Kyjovu byla tzv. letáková aféra. Ve druhé polovině roku 1914 se v Kyjově objevily letáky s provoláním k našemu národu, jejichž popisování a rozšiřování se strestalo jako velezrada. Opět jedna „dobrá duše“ se postarala o to, aby se o letáčích dověděly i úřady. Dne 10. prosince byli zatčeni a do Vídně před divizní soud odvezeni všichni, kteří přišli s letáky do styku. 7 občanů bylo obžalováno ze zločinu velezrady a odsouzeno k trestům smrti. Až po intervencích poslanců jim byly tresty zmírněny na dlouholeté žaláře.

Po všech těchto událostech se není čemu divit, že došlo k opatřením proti obbojným Kyjovákům. 26. prosince 1914 bylo rozpuštěno městské zastupitelstvo a správu města převzal vládní komisař dr. Jindřich Pánek. Další rána postihla Kyjovské v roce 1915, kdy bylo uzavřeno gymnázium a vrcholem všeho byla sebevražda lidmi oblíbeného kyjovského starosty a lékaře MUDr. Severina Joklíka.

Rok 1918 přinesl konec války, rozpad Rakouska-Uherska a vznik Československé republiky. Kyjov se začíná v novém státě slibně rozvíjet. Vznikly nové městské čtvrtě s rodinnými i obecními činžovnými domy, vybudoval se vodovod a kanalizace, byly vydlážděny chodníky a vozovky, vznikaly nové podniky, těsně před 2. sv. válkou byla postavena okresní nemocnice. V roce 1921 uspořádali sokoli 1. ročník národopisných slavností Slováký rok. Tyto slavnosti se v Kyjově pořádají dodnes.

Za první republiky dochází také k rozvoji kyjovského muzea, o jehož založení se de facto už v roce 1904 zasloužil profesor gymnázia Jan Kučera. V roce 1926 jeho tehdejší správce Ludvík Kalus získal pro muzeum novou budovu – renesanční zámček, kde sídlí muzeum dodnes. V tomto období dochází také k založení dalšího muzea – Muzea odboje, jehož sbírky tvořily předměty, které si ze svého pobytu v legiích během 1. světové války přinesly domů legionáři z celého Kyjovska. Muzeum ale bylo z pochopitelných důvodů na začátku 2. světové války zrušeno a některé předměty byly převedeny do tehdejšího městského muzea.

Rozvoj města přerušila na šest let nacistická okupace. Svou daň válce zaplatili svými životy i kyjovští občané. Mnozí z nich byli účastníky odboje, jiní se nevrátili z koncentračních táborů nebo padli na válečných bojištích. Na nacistickou rasovou nesnášlivost doplatili kyjovští Židé. Z vyhlazovacích táborů se jich vrátilo jen několik.

Kyjov byl osvobozen rumunskými jednotkami 28. dubna 1945. Stejně jako tomu bylo po 1. sv. válce i nyní začíná obnova normálního života ve městě. Vyrůstají celá nová sídliště, podstatně se rozrostla nemocnice, jejíž výstavba začala těsně před válkou, v r. 1961 byl otevřen domov důchodců, přibýly nové mateřské a základní školy, závodý, dopravu ve městě pomohl vyřešit nadjezd ná železniční trati Brno - Trenčínská Teplá. Přínosem pro zkvalitnění ovzduší byla plynořfakace. Po roce 1989 se mnoho občanů pustilo po více než čtyřiceti letech do soukromého podnikání. Výsledkem jejich snažení jsou soukromé obchody a firmy s různým zaměřením. Některé navázaly na dřívější tradice, jiné jsou úplně nové.

I když po územní reorganizaci v r. 1960 přestal být Kyjov okresním městem, zůstává díky své poloze nadále kulturním a hospodářským střediskem Kyjovska.

Židovství ve městě

První zprávy o přítomnosti Židů ve městě pocházejí z 2. poloviny 16. století a vypovídají jen o nepočetné židovské komunitě. První přesnější údaj máme k dispozici až v r. 1650, kdy je v městečku uváděno 11 usedlých rodin. Židovská náboženská obec vznikla v Kyjově již v r. 1663. Počet židovských rodin však vzrůstal jen málo, v r. 1671 to bylo 13 rodin a v r. 1715 pak 15 rodin. V r. 1764 se uvádí 17 rodin, tentokrát již zdroj uvádí i jména židovských usedlíků – Moses Löbl Dukes, Abraham Schmajah, Mändl Herschl zvaný Bejk, Mendl Schmaja, Moses Löbl, Chaim Hersch, Lazar Löbl, Herschl Suchan, Abraham Mändl, Abraham Mandl, Isak Mendl, Kozin Bernard Isak, Isak Josef, Salomon Löbl, Markus David zvaný Bilehlavička, Mathias Herschl, Jeremias Hersch. O počtech osob židovského vyznání jsme zpraveni až od r. 1792, kdy je v Kyjově uváděno 331 osob, v r. 1848 již 510 osob a v r. 1857 pak 590 osob židovské víry. Rozrod obyvatelstva byl tehdy obecným jevem a netýkal se jen Židů. Z novější doby nejsou o počtech Židů v Kyjově zprávy, ale tak jako ve všech menších městech a obcích jich určitě ubývalo, neboť po občanské emancipaci houfně odcházeli do větších měst i zahraničí, ačkoliv na Moravě nebyl tento jev tak výrazný jako v Čechách. Poslední známý údaj uvádí k r. 1921 celkem 403 osob hlásících se k judaismu. Za německé nacistické okupace bylo deportováno a zahynulo ve vyhlazovacích táborech 347 občanů židovského vyznání, jen výčet větších rodin (bylo jich 34) by byl příliš dlouhý, nejmladším byl dvouměsíční kojenec Felix Platschek.

Židovské město se synagogou stávalo až do 60. let 20. stol. v místech, kde dnes stojí Dům kultury a vedle něj se rozprostírá parkoviště. Synagogu zbourali v únoru 1962, zchátralé domy se postupně odstraňovaly, až přišly na řadu ty poslední, o jejichž likvidaci se v listopadu 1967 postarali vojáci z bučovické posádky. Novoklasicistní synagoga, známá ze starých fotografií, byla postavena v letech 1851–52. Stávala uprostřed na stejném místě, kde stávala starší synagoga z r. 1607. Stavba nového templu přišla kyjovskou židovskou obec na nemalé peníze, výdaje byly spočteny naprosto přesně: 15 283 zlatých a 50,25 krejcaru. V r. 1852 stavbu zasvětil tehdejší místní rabín Josef Weisse. V Kyjově je jmenovitě doloženo působení celkem 28 rabínů, z nichž působilo u nové synagogy 5 rabínů. Synagoga sloužila k bohoslužbám až do nacistické okupace, přežila i válečné události 2. světové války, ale byla zbořena v r. 1962.

Kyjovská židovská náboženská obec spravovala i dva hřbi-

tovy, starý ze 17. století a nový založený v r. 1888, oba ležely v jihozápadní části města. Hřbitovy byly zlikvidovány z nařízení německé nacistické okupační zprávy, skromné zbytky pak v 50. letech 20. stol. V místech nového hřbitova byl v r. 1956 zřízen památník obětem holocaustu, později byl přemístěn do areálu nemocnice. V r. 2002 byl v parčíku za radnicí odhalen památníček připomínající dávnou přítomnost Židů v Kyjově. Je na něm vyobrazena původní kyjovská synagoga.

Opevnění města

Na konci náměstí u jedné z budov městského úřadu – č.p. 1 najdete pamětní desku upomínající na opevnění města. V r. 1284 dal král Václav II. souhlas k opevnění města. Palisádou, valem a vodním příkopem bylo ohrazeno náměstí a přilehlé ulice. Protože Kyjov nepatřil zrovna k největším a nejbohatším městům, nemohl si nikdy dovolit výstavbu kamenného opevnění. Do opevnění vedly 3 brány – jedna stávala právě u nynější budovy úřadu (brána Kostelní), druhá u současné pošty (brána Mlýnská) a třetí u křižovatky, kde je dnes na rohu Reality Gaia (brána Židovská). Opevnění časem ztratilo svůj význam, proto byly i brány postupně zbourány.

Funkcionalistické stavby (1. polovina 20. století)

Významnými stavbami z tohoto období, které se v Kyjově zachovaly, jsou: základní škola (Újezd 2, J. Polášek 1946, J. Bureš 1947, realizace 1947–53), dům dr. J. Zemka (Újezd 1, B. Tureček 1931–32), vila dr. Hayeka (Seifertovo nám. 833, B. Tureček 1931), vila manželů Dunděrových (Komenského 616, J. Polášek 1927), dům M. Součka (U Parku 805, J. Polášek 1929-30), spořitelna, vila dr. Neumayera, bývalá Živnostenská škola, modlitebna Českobratrské církve evangelické a budova nemocnice.

Další památkově chráněné objekty

Dalšími památkově chráněnými objekty jsou měšťanské domy č.p. 7, 9, 11, 13, 14, 16 na Masarykově náměstí a barokní fara z roku 1734 nacházející se na Palackého ulici.

